

Světská sláva, polní tráva...

Autor: Nejedlo Petr

Opájeli se mocí, řídili stát, diktovali svou vůli občanům, rozhodovali o všem. Po více než dvou desetiletích od pádu komunismu v Československu bychom o bývalých komunistických prominentech mohli říct ono okřídlené: „Světská sláva, polní tráva...“

- Ptám se studentů, kdo z nich zná tato jména – *Hoffman, Lenárt, Indra, Kempný, Colotka, Fojtik, Biľak*? Téměř nikdo. Skupiny 4-5 studentů hledají v internetu základní biografické údaje.
- Na dataprojektoru si pak všichni čtou a komentují výňatky z článku Jana Gazdika s příznačným názvem:

Přivedli zemi k úpadku. Jak si teď užívají důchod?

Lubomír Štrougal, Milouš Jakeš, Karel Hoffmann či Miroslav Štěpán stáli v čele komunistického Československa desítky let. Jak dnes žijí tito komunističtí vůdci?

Jak dnes žijí tito komunističtí vůdci, za jejichž vlády se země ocitla v naprostém úpadku?

*Pokud dnes v Jizerce u Kořenova vyslovíte jméno **Lubomíra Štrougala**, každý vám tu ukáže jeho chalupu na samotě. Totalitní předseda vlády je tu známější než jakýkoliv jiný komunistický vůdce. Místní lidé vzpomínají, jak ještě před lety zašel do restaurace na whisky či bramborák s uzeným. (...)*

„V zimě chodí snad každý den na běžky. Hodně pracuje kolem domu na zahradě. Na svůj věk je neuvěřitelně vitální,“ dodává asi pětadvacetiletý starousedlík.

Komunistický premiér Lubomír Štrougal (vrcholné státní a stranické funkce zastával přes třicet let) se od svých někdejších spoluvládců odjakživa odlišoval. Vždy pečlivě dbal o svůj zevnějšek a platí to i dnes: pokaždé, když byl v posledních letech předvolán k soudu kvůli obvinění ze zneužití pravomoci veřejného činitele, za což mu hrozilo až tříleté vězení, přišel v dokonale padnoucím obleku, moderní košili či šále výrazné pastelové barvy. Právý opak jeho někdejších stranických kolegů. Ti se k soudům dostávají v obnošených konfekčních oblecích z osmdesátých let minulého století. Nejvíce se od nich Štrougal nicméně liší vzděláním. Neabsolvoval pouhé partajní rychlokurzy, nýbrž je doktorem práv.

Štrougal s oblibou říká, že se dnes cítí jako spokojený penzista. Ale s novináři se příliš nebaví. (...)

Štrougal se od bývalých komunistických bossů liší i tím, že v listopadu 1989 se jako jeden z mála z tehdejších vlivných postavil proti plánům na mobilizaci armády a policie, k níž vyzýval ministr národní obrany Milán Václavík či tajemník ÚV KSČ Vasil Biľak.

Štrougal jim řekl, že v ulicích se neodehrává kontrarevoluce pravicově oportunistických sil, ale že jde o nespokojenost lidí se způsobem vládnutí. „Přiznejme si svůj díl odpovědnosti,“ vyzval a navrhl, aby se za brutální zásah policie na Národní třídě zodpovídal ministr vnitra.

Pragmatik Štrougal řekl v listopadu 1989 možná jen to, co už si léta myslel, ale v každém případě jeho slova zazněla ve chvíli, kdy už neměl co ztratit. Možná proto k nim našel sílu. (...)

Hoffmann: Prožívám těžké chvíle, asi se budu stěhovat

Někdejší člen předsednictva ÚV KSČ Karel Hoffmann byl před dvěma lety jako jeden z mála komunistických pohlavárů odsouzen k odnětí svobody na čtyři roky. Soud poslal Hoffmanna za mříže, protože jako ředitel Ústřední správy spojů nařídil v srpnu 1968 vypnout rozhlasové vysílání, aby překazil zveřejnění protestní rezoluce k okupaci armádami Varšavské smlouvy.

Jedenaosmdesátiletý Hoffmann se tak na krátkou dobu stal nejstarším vězněm v Česku. Po krátkém pobytu ve vězeňské nemocnici byl však kvůli špatnému zdraví a vysokému věku propuštěn.

Rozhovorům s novináři se zvláště při soudním procesu nikdy nevyhýbal, ale tentokrát odmítl: „Zkusíme to v lednu, to už budu moci, ale teď ne – řeším složitou situaci s bytem, asi se budu muset stěhovat.“

Hoffmann si však možná může za těžkosti sám, bydlí v tomtéž prostorném bytě v centru Prahy, jako před pádem režimu. Jednu celou místnost má dokonce zcela zaplněnou symboly komunistické moci: bustami Lenina, Stalina, Gottwalda a spoustou dalších darů či obrazů, které za svou mnohaletou kariéru obdržel od zahraničních vůdců komunistických stran. Možná proto ani dnes ničeho nelituje: ani vypnutí rozhlasu, ani okupace jednotkami Varšavské smlouvy. „Bylo to jediné správné, potřebné a možné řešení,“ opakuje stále Karel Hoffmann, který tak zůstává skalním stalinistou.

Zahořklý penzista Jakeš

17. listopad 1989 je strašákem i pro někdejšího generálního tajemníka KSČ Milouše Jakeše. A jakkoliv se bývalí mocní, kteří vždy deklarovali „soudružskou jednotu“, nemají ani trochu v lásce a hovoří o sobě nelichotivě, „tichou poštou“ udržují. Pokud se zmíníte, že se hodláte setkat i s dalšími vůdci KSČ, můžete se spolehnout, že je s žádostí o rozhovor nepřekvapíte. Uvítají vás větou: „Už o vás vím.“

I čtyřiaosmdesátiletý Jakeš se cítí komunistou, přestože byl z KSČ vyloučen. Když však před ním vyslovíte jméno někdejšího sovětského prezidenta Michaila Gorbačova (v roce 1989 odmítl mocensky zasáhnout do vývoje ve státech východní Evropy), poněkud nekomunisticky vykřikne: „Antikrist!“ Nenávist ke Gorbačovovi spojuje většinu bývalých komunistických pohlavárů možná snad na věčné časy.

Miroslav Štěpán, někdejší šéf městského výboru KSČ v Praze, byl po listopadu 1989 odsouzen na 2,5 roku do vězení za potlačování protikomunistických demonstrací v letech 1988 až 1989. Za mřížemi si pobyl rok. Poté na krátkou dobu obnovil KSČ a stal se jejím generálním tajemníkem.

Dnes: říká, že se mu daří dobře. Je ekonomickým konzultantem.

Milouš Jakeš, před listopadem 1989 byl jako generální tajemník KSČ faktickým šéfem státu. V prosinci 1989 jej vyloučili z KSČ a odešel do důchodu. V roce 2001 byl obžalován z vlastizrady a rozvracení republiky, ale jeho podíl na okupaci v roce 1968 se soudu nepodařilo dokázat.

Dnes: žije v ústraní v pražské vilce.

Karel Hoffmann, býval členem předsednictva ÚV KSČ. V roce 2004 jej soud poslal na čtyři roky do vězení za to, že při okupaci Československa v roce 1968 nařídil vypnout rozhlas. Kvůli špatnému zdraví a vysokému věku byl však krátce po uvěznění propuštěn.

Dnes: je v důchodu.

JAN GAZDÍK

<http://www.bezkorupce.cz/2006/11/privedli-zemi-k-upadku-jak-si-ted-uzivaji-duchod/>

- Proč celá tato čtveřice čelila soudnímu stíhání? Byl někdo i odsouzen? Porovnejte současný životní styl těchto bývalých prominentů. Jsou všichni ještě dnes věrní komunistické ideologii? Proč, alespoň navenek, nepůsobí Lubomír Štrougal tak zahořkle?
- Ale pokračujeme dále – co jména jako **Novotný, Svoboda, Husák**? Ano, jistě, to jsou přece naši prezidenti! Novotný a Svoboda zemřeli již dávno, v 70. letech. Jsou téměř zapomenuti, nikdo o nich nepíše, netočí dokumenty, nepojmenuje žádnou ulici, náměstí či školu. Divíte se? Přesto - Ludvík Svoboda je ale také mj. nositelem titulů hrdina Sovětského svazu (1965), Hrdina Československé socialistické republiky (1965, 1970 a 1975), Československého válečného kříže 1939 (1943, 1945 a 1946), Řádu Bílého lva (1945) a dalších vyznamenání. Podobně i Gustáv Husák, jenž zemřel v listopadu 1991, před dvaceti roky. Toto kulaté výročí dalo podnět k řadě bilančních či vzpomínkových článků v našem tisku. Na své bývalé stranické kolegy zavzpomínal v jednom z mála poskytnutých rozhovorů i Lubomír Štrougal:

Novotný a Husák měli zásadně rozdílný přístup. Novotný uznával, že systém centrálního řízení vyvolává nežádoucí jevy, ale byl proti zásadním změnám. Husák byl přesvědčen, že reforma je nezbytná. Když však v 70. letech narážel na vytrvalý odpor Moskvy, kde fakticky vládli senilní maršálové, tak to časem vzdal. S obvyklým dovětkem: Ve vhodný čas se k tomu vrátíme. Ke změně sice došlo, ale jinak, než jsme si představovali.

Požádal Gustáv Husák o stažení sovětských vojsk?

Husák s okupací nesouhlasil. Držel se zásady, že naděje umírá poslední, a byl rozhodnut o této zásadní otázce jednat. V druhé polovině 70. let sovětská strana slíbila, že přistoupí ke snížení stavu vojsk rozmístěných v ČSSR. Bohužel došlo jen ke stažení jednoho útvaru z Olomouce a tím vše skončilo. K dalším jednáním došlo až po nástupu Gorbačova. Vždy bez úspěchu. Nejprve Gorbačov na ulici v Praze na otázku publika, co udělá s vojsky v ČSSR, odpověděl, že o tom musí rozhodnout naše vedení. A když následně Husák vznesl požadavek na odchod vojsk, od Gorbačova ani nedostal odpověď. To už hraničilo s lidskou slušností."

<http://www.profit.cz/clanek/lubomir-strougal-na-stranach-je-nejhorsii-aparat/>

- Husákovo hodnocení spolustraníkem Štrougaem je poměrně příznivé. V čem jsou však úskalí osobních vzpomínek? V dobovém tisku byste nenašli jedinou zmínku, že by se kdokoli z vedoucích představitelů našeho státu vznesl oficiální požadavek na stažení sovětských vojsk z území ČSSR. Tehdy to bylo absolutně nemyslitelné! Štrougal má dobrou paměť, nebo žádné svědky?

Na Husáka však vzpomínají mnohem více na rodném Slovensku. Jeho hrob je stále upravený a vždy plný květin a zapálených svíček.

"Kdo se za Husáka choval slušně, ten se špatně neměl," tvrdí na hřbitově v Dúbravce penzista Karel Ondreas a manželku posílá zapálit "kahanček". "Já už to nezvládnou," omlouvá se.

Ale nejen penzisté vzpomínají na svého prezidenta, pro někoho velmi překvapivá mohou být následující slova frontmana skupiny Elán Jožo Ráže: *„Potřebovali bychom Husáka, ale takového nemáme. Byl moudrý, abnormálně schopný, trpělivý a pokorný. (...) Byl to světový politik.“*

SME, 6.3. 2007

- Pokuste se odhadnout, proč měl a i dnes stále ještě má Husák na Slovensku mnohem více příznivců než v Čechách? Václav Havel ve známém dopisu z roku 1975 pojmenoval celospolečenský základní životní pocit všech generací v éře normalizace – podle Havla to byl strach.
- Ptám se studentů, z čeho či koho tehdy lidé mohli mít strach?
- Podívejme se na názory několika dnešních studentů, jak oni vnímají osobu Gustava Husáka. Pokuste se ze svých i následujících názorů sestavit jakási Husákův portrét.

Nathan Formanek, studuje historii na pařížské Sorbonně

Narodil jsem se a žiji ve Francii, ale jméno Gustáv Husák znám – hlavně díky tomu, že můj otec, zjednodušeně řečeno, emigroval kvůli němu. Jeho životopis bych sice z hlavy nenapsal, ale první věc, která se mi vybavuje, je jeho slavná „českoslovenština“. Našel jsem na internetu videa, kde jsem si ho mohl poslechnout, a působil velmi komicky.

Vím také, že zlikvidoval liberální pokusy Dubčeka, že byl silně prosovětský a vystupoval proti katolické církvi.

Kristýna Drápalová, *studuje dějiny umění na Filozofické fakultě UK*

Ze všeho nejdříve se mi vybaví strnulý, neosobní obličej a brýle s nápadnými obroučkami. Vím, že byl posledním komunistickým prezidentem Československa. Jeho nudná a bezvýrazná tvář vcelku koresponduje s charakteristikou normalizace – doby, kdy vládl –, jak ji znám z různých knížek či vyprávění. Nejsilněji s ním ale mám spojený dopis, ve kterém ho tehdy ještě perzekvovaný a v zásadě bezmocný Václav Havel vyzývá ke snaze o zlepšení poměrů. Popisuje v něm mechanismy, kterými totalitní moc brání jakýmkoli projevům opravdového života a utváří společnost, která je sice hmotně zabezpečená, ale duchovně umrtvená a ponížená. Podle všeho si však Husák onu výzvu k srdci nevzal.

Kristýna Štecová, *studuje anglický jazyk pro manažerskou praxi na Univerzitě Tomáši Bati ve Zlíně*

Gustáv Husák – to jsou pro mě v první řadě odrůstající bílé vlasy, strašné brýle a pohled, který celkem nic neříká. Jsou to řeči k soudruhům a soudružkám, kecy o socialismu, o míru, o spravedlnosti... a pak samozřejmě ti samotní soudruzi a soudružky, kteří mají to štěstí v tomto šťastném a spravedlivém světě žít. Lidé, kteří se nemohou jen tak sebrat a odjet na Západ, za známými, za kulturou, za dobrodružstvím, lidé, kteří pykají za to, pokud to někdo z jejich rodiny i přes zákaz udělal, lidé, kteří si často mohou o vysoké škole nechat jen zdát, a neodmyslitelně lidé, kteří stojí fronty na banány. Gustáv Husák, to je pro mě symbol doby, která byla tak trochu zbabělá, ale hlavně hodně absurdní.

Eduard Ducháček, *studuje politologii na Filozofické fakultě UK*

Éru tohoto generálního tajemníka a posledního československého komunistického prezidenta jsem nezažil, ale jako první při vyslovení jeho jména mi naskočí normalizace, tedy doba celkové společenské a kulturní stagnace, šed', ohnutá záda a vlna emigrace elit. Jeho osoba na mě působí nevýrazně a úřednický, bez jakéhokoli charismatu. Dále se mi vybavuje jeho slovenský původ, obskurní vítací státnické ceremonie s nezapomenutelnými, pro nás dnes směšnými polibky, i jeho politický obrat po pražském jaru. Jediná pozitivní asociace, která by člověka mohla napadnout, je propopulační politika, která nastala za jeho éry.

<http://respekt.ihned.cz/c1-53528060-anketa-co-se-vam-vybavi-kdyz-se-rekne-gustav-husak>

- Slovenský důchodce, ale i populární hudebník Husáka chválí, naopak čeští studenti nenajdou na jeho éře téměř žádná pozitiva. Jak si to vysvětlujete? Porovnejte v obecné poloze životní hodnoty starších generací s dnešními postoji a názory mladých. Co pro vás dnes znamená chovat se slušně a co si pod tím představoval onen slovenský stařík? Čeho jsou symbolem např. ta ohnutá záda, o nichž mluví student Ducháček?

Závěrečné shrnutí je i malým domácím úkolem:

- Chtěli byste se hypoteticky posunout v čase do éry normalizace? Jistěže to nelze, ale vlastní zkušenost je nejlepší, ptejte se tedy doma alespoň rodičů či prarodičů. V životě není nic jen černé či pouze bílé, neomezujte se jen na negativa, ale pokuste se společně najít i pozitivní rysy této doby. Sestavte si v bodech jakousi škálu kladů a záporů Husákovy éry, ale i jeho osoby!